

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА НА НЕДЕЉУ НА ПО ТАБАКА. — СТОЈИ ЗА НОВИ САД 40, А НА СТРАНУ 60 НОВ. МЕСЕЧНО. — ЗА ОГЛАСЕ НАПЛАЂУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЕ 3 НОВ. И 30 ЗА ЖИГ ОВАКИ ПУТ.

ПОСЛЕДЊА УЛОГА МОЛИЈЕРОВА.

Седamnaестог фебруара 1673. године опростио се с позорицом овога света — Молијер. Познато је, да је овај француски песник и глумац умрло после представе свога „Уображеног болесника“, у коме је и сам играо.

Молијерове шаљиве комаде наручивао је сам Људевит четрнаести, краљ француски, пред киме су у дворском позоришту и играни. Но по свој прилици да песник није писао свога „Уображеног болесника“ по жељи краљевој, него од своје воље. Ово ваљано дело, које је пуно оштре сатире, представљано је први пут у позоришту краљеве палате 10. фебруара 1673. год. У почетку пролога вели се, истина, да је дело написано да се краљу прекрати време, али права намера била је Молијеру, да прослави повратак краљев из војне, за то је и удесио дело своје према прилици, додав му пролог, у ком се славе јуначка дела победне холандске војне. Тек 19. јуна 1673. год. представљан је „Уображени болесник“ први пут пред краљем, и то трећега дана неке светковине у Верзаљу; али тога дана већ Молијер није био међу живима. Смрт великога песника у тесној је свези са историјом ове ваљане шаљиве игре; она је као нека жалосна епизода из ове последње радње његовог драмског и позоришног живота.

Прве три представе „Уображеног болесника“ са свим су изприле снагу песникову; бол у прима увећао се. Онога дана, када је била четврта представа, слабост га је са свим савладала, а клонула му прса раздирао је бол, који се није могао подносити. Он је осећао да му је близу крај те рекне своме питомцу Барону: „Докле сам у своје животу осећао и радост и болове, држао сам се за сретна. Али данас, када ме болови са свим савлађују, и када се не нала

ни једном задовољном и веселом тренутку, видим, да се морам свега одрећи. Не могу дуже подносити муке, која ми не да ни тренутка мира. Боже, шта човек мора да претрпи пре него што умре! Ох, осећам да ћу скоро престати живети!“

Барон плакаше и замоли Молијера да овога вечера не приказује Аргана; и Арманда, жена му, мољаше га и говораше му, да то може смрт донети.

„Шта да радим?“ одговори он. „Педесет сиротана, који живе од своје дневне заслуге, зависе од мене! Шта ће чинити, ако ја не узиграм? Увек бих сам себи пребацивао, кад бих им својом кривицом ма један дан ускратио заслугу.“ — Рече, да дозову глумца Лагранжа, који у „Уображеном болеснику“ приказиваше Клеанта. Овај дође одмах са свима својим друговима. „Будите сви спремни тачно у 4 сахата, тада ћемо почети представу,“ — рече Молијер, „јер иначе не ћу моћи играти и ви бисте морали вратити новац, ког сте добили за улазнице.“ — У одређено време беше све спремно за представу. Молијер дође на време, и, ма да је кашљао и љуте болове осећао, приказиваше ипак уображеног болесника, али кад се дође до церемоније за коју је Шарпентје свирку саставио, и у којој декан медицинског факултета пита питомца по француски извареним латинским језиком:

„Juras gardare statuta
Per facultatem praescripta
Cum sensu et ingeamento?“

(Заклињеш ли се, да ћеш законе, које факултет (школа) прописује, срцем и душом извршавати?) — одговори Арган (Молијер) гласом, којег је бол гушио: „Заклињем се,“ а у тај мах снаге га грчевит бол, кога и гледаоци примете, ма да га приказивач хтеде да прикрије усиљеним смејањем. По свршетку представе, коју је издржао до краја, умота се у своје јапунце и оде

у баронову ложу. Лице му је бол изнакарадио а ноге су му клецале. — „Вама као да је сада још горе него пре“, — повиче Барон, који се уплаши када виде како је Молијер сав клонуо. — „Тако је,“ одговори овај „свог ме пролази самртна језа.“ — Брон га ухвати за руке, и кад осети да ове беху хладне као лед, завије их у свој шал, дозове одмах носиоце, да га однесу кући, а сам је ишао уз носила, бојећи се да болеснику путем што не буде.

Када дођоше у молијеров стан, понуди га жена чорбом, коју је увек у приправности држала. „Не ћу,“ рече Молијер, — „говећа чорба моје жене за мене је прави отров; та знаш да свашта у њу трпа. Боље ми донеси парче пармезанска сира.“ — Донесу му, он окуси мало на лебу, и легне у постељу. Тек што је мало лежао пошље по јастучић с биљкама, који му је Арманда давала да потпомогне спавање. — „Све ћу радо огледати, што не морам трпати у тело; од лекова се плашим; капљица од њих била би довољна, да остатак живота мога потроши.“ — Када ове речи изговори, снападне га кашаљ из нова и тако га потресе, да му је пукла жила у прсима, те му је ерв на нос и на уста ударила.

У петак, 17. фебруара 1673. године, лежао је Молијер на самрти, у улици ришељејевој, у соби, из које је био изглед на палату кардиналову. На старом сахату навиду удара десет; око постеле самртникове плачу пријатељи; две милосрдне сестре клечећи моле се Богу на подножју постеле. Обе ове жене беху при уласку са страхопоштовањем поздрављене и усрдно обављаху дужност, коју им њихов побожан позив налагаше. Када Молијер осети, да ће скоро умрети, захте свештеника. Слуга му похита цркви св. Јевстахија и замоли да дође духовник, али оба свештеника, који ту беху, не хтедохе ићи болеснику, јер га сматраху за неверника и грешника. Слуга оде другоме, али када овај дође, болесник није већ више требао духовне утехе, јер је смрт дошла пре свештеника. Када изби 11 сахата угаси се животна искра великога песника. Био је тада стар 51 годину, један месец и два дана.

Позоришни другови умрлога хтедохе да му приреде сјајан погреб, али им не допусти свештеник св. јевсташки, Мерлен. Митрополит париски, Харле де Шампвалон, који доцније умре са развратна живота, један од најзатуцанијих

попова, издао је заповест, да га не сахрањују свечано. — „Шта?“ повиче гњевно, жена молијерова, — „не дају ни гроба ономе, коме би у Грчкој олтаре дизали?“ — Одмах оде са свештеником отељским у Верзаљ, баца се краљу пред ноге и стане се јадати, што хоће да нанесу покојном јој мужу таку срамоту! „Ако је мој муж заслужио казну, онда је ваше величанство дало повода томе.“ — Краља увреде ове смеле речи, и он јој одговори, да се цела ова ствар тиче једино митрополита париског. Али у исто доба поручи митрополиту, да се више не противи погребу молијеровом. Митрополит мораде поустити, али забрани свештенику св. јевсташком, да не сме примити мртво тело у цркву; само два свештеника допрате га до гробља.

Волтер вели: „Прост свет, који није знао да је Молијер био честит писац, мислилац своје врсте, и велики човек, скупи се у великој гомили пред кућом самртниковом. Удовица му стане бацати кроз прозор новаца, и ови несретници, који су, ни сами не знају за што, почели да праве погребу сметње, иђаху сада с највећим поштовањем за смртним остатцима молијеровим.“ 21. фебруара у вече однесено је мртво тело у гробље св. Јосифа на путу, који иде у Монтмартр. Сви пријатељи самртникови иђаху за носилима с буетињама ћутећи. Када сировод пролазаше кроз монтмартрску улицу, запита неко једну жену: „Кога то сахрањују?“ — „Та Молијера!“, одговори она.

Од прилике сто година доцније писаше Волтер неком свом пријатељу: „Само напиши драму, па ће те попови одмах прогласити за безбожника.“ — Времена се дакле ни у то доба нису променила. Па шта је добри и поштени Молијер, осим што је био „комедијаш,“ шта је иначе згрешио противу вере? Згрешио је, што је написао дело, које је као ватрена бомба пало усред затуцаности његових савременика, а то је дело његово — Тартиф. У том делу исмева човека, који се издавао за светињу, а овамо је из потаје био страсник и грешник као ма који други. Ту су изнесена неваљалства, која свештенство чини, и баш за то, што је Молијер на њих одапео стреле своје, није му оно опростило. *Hinc illae lacrimae* (одатле оне сузе). За то оно није допуштало да се Молијер сахрани у гробљу!

Э Л И С Т И Њ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Женски рат“) прешао је 6. фебруара без великог жагора преко наше позорнице. И на приказивачима и на публици се и видело и приметило, да је та представа после беседе, која је до бела зоре трајала. Све то беше малаксало, изнемогло. Од приказивача је још највећу живахност и окретност развио г. Сајевић, који је Грињона у главном добро одиграо, само што бисмо му световали, да други пут не потеже „духа оца и матере“ и тамо где му места није. Тако што може се галерији допасти, али не оное позоришно свету, који у финим шаљивим играма тражи fine комичне игре, а не размахивања и разбацавања. Г. Пелеш као гост приказао нам је карактер монришарев само у главним потезима. Али да се такав фини „њуш кало“ изнесе онакав какав је, за то треба више студије и времена, него што га је наш гост, као што дознамо, за ту улогу имао. Ако да себи труда, то ће му моћи са свим за руком поћи временом и та улога. —о—

(„Она је луда.“) Приликом ланске прве приказе ове „драме“ говорисмо опширније о замисли и радњи пинчевој. Овом приликом остаје нам само рећи коју о глумачкој страни. Особе су већином биле у старим рукама. Ј. Маринковићи је доликвала „британка и њен горди стас“, и ми се не сећамо, да смо је скоро видели у улози њој угоднијој. Ленка Маринковићева је својом безазленашћу била згодан присојак на тамној слици своје стрине. Суботић нам је извео Харлеја познатом похвалном поузданашћу, само штега, што му глас беше промучао. У лицу доктора Јолака гледали смо лане Бранија, који је, колико се сећамо, био окретнији од Ђ. Пелеша, коме у осталом, немамо особите замерке, осим што је могао, као и остали приказивачи, удесити мало инглескију образину; јер ма да има Инглеза што носе бркове, ми смо их инак вични сматрати с обријаним брковима и weahisker-има. —а.

П О З О Р И Ш Т Е

* (Народно позориште у Загребу.) 13 фебруара приказиван је на загребачкој позорници нов комад: „Брачне понуде“, шаљива игра у три чина, од Ј. Е. Томића. Загребачки листови приговарају том комаду да је веома мало радње у њему, али да је писац ипак показао доста талента за ту струку. Један човек, који се жени због новца, тражи у један мах две девојке. То се дозна и он не добије ни једне. То је у мало речи цео садржај те шаљиве игре, која би се лако дала обавити и у једном чину.

Приговориће когод да су „Веселе жене уиндсорске“, које у главном имају исти садржај, развучене у читавих пет чинова. Али ко је само једвапут видио или читао овај плод неисприва хумора шекспирова, тај ће увидити на први мах, да „веселе жене“ тако обилују занимљивим епизодама, да су тако пуне силних комичних ситуација, fine сплетке и досетљивог говора, да се тешко сме повући паралела између оба комада.

Лудо би, истина, и било, тражити у нас то, што је тек постигао највећи геније. Наши су захтеви веома смерни,

а тим смерним захтевима одговарају са свим, „брачне понуде“.

Још бисмо, вели „Обзор“, могли којешта приметити г. Томићу, које да га подтакнемо на даљи рад, које да га омомене на неке малене погрешке. На једно ипак од важних правила драматичних хоћемо да га још сетимо, а то је, да се никад не сме приповедати на позоришту оно, што се мало пре на позоришту догодило, као што се опет не сме напред рећи оно, што ће се тек догодити; јер у првом случају постајемо досадни, а у другом квари се ефекат онога, што треба тек изненада да дође.

* (Руско позориште у Бечу). Руски листови доносе глас, по коме ће се у Бечу основати руско позориште, које ће за време бечке изложбе давати представе из руског народног живота, како би се странци, који ће на изложбу доћи, могли упознати са руским народним животом и обичајима. Покретачи су те одиста лепе мисли гроф Дмитар Аркадијевић Марков и кнез Оболенски. Већ је и ред позоришних представа означен за почетак. Тако ће се давати ови комади и ове руске опере: „Смрт Ивана гроног“, „Руска свадба“, „Асколдова могила“. (Асколдов гроб, од којег је неке одломке певао на својим концертима по нашим крајевима руски певач А. Славјански), „Смрт Лапонова“, „Кнез Серебрјони“, и тако даље. Накити и оправе тог руског позоришта биће сјајни, а у њему ће представљати први руски глумци из Москве и Петрограда.

М У З И К А.

* (Српски тамбураши.) Дружина српских тамбураша из Сомбора борави сада у Пешти. У тој дружини имањих четрнаест, а наумила је да обиђе Париз, Лондон и Петроград. За време светске изложбе у Бечу свираће у престоници аустријске државе. У Пешти је пробудило то тамбурашко друштво велико чуђење, не само својом уметном и кроз народном свирком него и својим леним укуским оделом. Одело је тим тамбурашима: првене чакшире, прслук од беле свиле, обилно златом извезена душанка од угасите плаве боје и црвени фес с плавом кићанком. Тамбурашка дружина бавиће се у Пешти још којих десетак дана, па ће за то време имати прилике да свира пред самом краљицом, која је изјавила жељу, да би их радо чула.

С И Т Н И Ц Е.

* (Реклама.) Американци су први на свету што се тиче рекламе. Не давно узе неки крчмар у Сан Франциску свето писмо на среду, те држ' вади из њега места у похвалу својој крчми. Међу осталима употреби један дан и ово место на овај начин: „И Јосиф, сав у плачу, упита браћу, живи ли му још отац?“ А браћа му одговорише: „Да како да живи, и добро му је, јер руча и вечера сваки дан у „космополицком хотелу“.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

29. ПРЕСТАВА

У ПРЕПЛАТИ 18.

У НОВОМЕ САДУ У ЧЕТВРТАК 15. ФЕБРУАРА 1873.

У НОВОЈ ПОЗОРИШНОЈ ДВОРАНИ

ПО ДРУГИ ПУТ:

ЖИВРИЦА

ЛАБРИЈА У 2 ЧИНА, ПО ТАЛИЈАНСКОМ НАПИСАО ГЕРНЕР И БЕЛИЈЕ, ЗА СРПСКУ ПОЗОРИШЦУ
ПРЕРАДИО Е. ТРИФКОВИЋ.

О С О Б Е:

Филип Ђурковић, грунтар

Милица

Катица

Ѓбери му

Јуцига, сестра му, удовица

Сима Ђурковић, брат му од стрица.

Стеван, син му

Нона Пурило

Вона Пурило, синовац му

Ивица Кекић, трговац из Славоније.

Ватрица, адвокат

Љубица Ђирићева, сироче

Драгиња Дражићева, глумица

Вогољуб Вожић, богослов

Арса Станић, слагач

Јован, послужитељ бовина

Андрија, послужитељ Филипа Ђурковића

Слуга

Зорић.

Л. Хаџићева.

Л. Маринковићева.

Ј. Поповићева.

Пешић.

Станчић.

Телечки.

Марковић.

Лукић.

Петровић.

Б. Хаџићева.

Љ. Зорићева.

Соколовић.

Бунић.

Божовић.

Вунић.

Стешић.

Л. ТЕЛЕЧКИ излази овде на позоришницу по други пут после своје болести.

У недељу 18. фебруара: „ЗИДАЊЕ РАВАНИЦЕ“. Позоришна игра у 3 чина, с певањем, по народној песми написао А. Николић, музика од Шлезингера.

Улазнице се продају у писарници позоришној (стану матичином) од 9—12 пре подне и од 3—5 сахата после подне, а после на касу.

Од „Зборника позоришних дела“ изашло је до сад пет свезака. У првој је свесци „Школски надзорник, у другој „Шаран“, у трећој „Честитам“ и „Француско-пруски рат“, у четвртој „Краљева сеја“ а у петој „Максим Црнојевић.“ Прве две свеске стоје 20 новч., трећа 30 новч., четврта 50 новч., а пета 40 новч. а вр.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 9 САХАТА.